

Et eakad püsiksid

Eilne päev oli maakonnas traagiline: Viitna külas hukkus tulekahjus vanem naine ja surnult leiti Kadriina lähistel seenemetsa läinud proua. Võib mõelda, et selliseid õnnetusi saab ära hoida, aga alati ei olegi see kõige lihtsam. Inimlik on mõelda, mida kõik oleks võinud teisiti teha, aga muuta pole enam midagi võimalik.

Eakas sugulane, ükskõik kui kraps ja hakkaja, vajab lähedaste tuge.

Vanainimesele, kes on eluag metsas käinud ja tunneb kodumetsa paremini kui oma sahvrit, on väga raske selgeks teha, et ühel pahal päeval võib ta kõigest hoolimata sinna metsa jääda. Olgu siis terviserikke tõtu või vaimu väsimise pärast. Mets on salakaval, sinna on endalegi ootamatult eksinud ka kõige paadunud looduseinimesed.

Rääkigem kasvõi iga päev: memm, kui lähed metsa, paned kummikud jalga, kõige heledama jope selga ja võtad telefoni kaasa. Ja helistad sealt metsast kasvõi iga tunni järel, et sinuga on kõik hästi. Tore oleks muidugi, kui memmed-taadid üksi metsa ei lähekski.

Eakas sugulane, ükskõik kui kraps ja hakkaja, vajab lähedaste tuge. Vanainimene ei pruugi ise mõnd ohtlikku kippuvat olukorda märgata. Ka sellised memmed-taadid, kes hirmsasti kõiksugu nodi alles tahavad hoida ning kellel näiteks ajalehtede virnad ja kilekottide kuhilad võimust võtavad, vajavad lähedaste manitsusi. Kui majapidamises on väga palju üleliigset, võib tuleõnnetus kergesti tulla. Ka siis, kui memm või taat saab üksi olles ilusti hakkama, on ta ikkagi rõõmus, kui keegi külas käib. Vahel tasub ka telefonikelmide uutest nippidest rääkida, et vanainimene oleks hoiatunud.

Möödas on ajad, kui taludes elas mitu põlvkonda koos ja tihti karjatasid just eakamad nooremaid pereliikmeid. Vanavanemad andsid enda teadmisi ja oskusi edasi noortele, noored aga jälgisid, et vanad oleksid hoiatud. Tänapäeval elavad eakad üksinda, ning kui pea pole enam kõige klaarim, võib tagajärg olla kurb.

REPLIK

Kohtla-Järvel jälle sama ämber

Ei läinud kümnet aastatki, kui Kohtla-Järvel lahvas taas korruptsiooniskandaal. Teatavasti said eile-üleile kuriteokahtlustuse kaheksa Kohtla-Järve omavalitsuse ametiisikut, kelle seas on kaks linnavalitsuse liiget, volikogu esimees ja aseesimees ning mõned madalama astme asjapulgad. Muu hulgas linnavalitsuse korraldusametnik.

Kõiki neid kahtlustatakse, et nad on teinud ettevõtja Nikolai Ossipenko jaoks kasulikke otsuseid ja saanud selle eest vastuteeneid.

Ma pole kindel, kas see oli tagumine kord, aga ka 2015. aastal mõisteti Kohtla-Järve linnapea ja tolleks ajaks juba endine abilinnapea korruptsioonikuriteos süüdi. Kuritegelik kamp aeti laiali, uued tulid asemele, ja jätkasid sealt, kus minema löödud pooleli olid jäänud.

Ilmselt on karistused liiga leebed, kui õppust ei võeta. 2015-ndal mõistis kohus linnapea Jevgeeni Solovjovile viie aasta pikkuse tingimisi vangistuse. Ehk siis tegelikult tähendas karistus näpuvii-butust: ära rohkem nii tee!

MIRIAM ABEL, KADRI LEPIK
MUINSUSKAITSEAMETI LÄÄNE-VIRUMAA NÕUNIKUD

Kuigi keskaegse Rakvere kohta on üpris vähe teada, ei olnud see suuruse ja tiheduse poolest ilmselt võrreldav tolle aja suuremate linnadega.

Muinsuskaitseala saab uue kaitsekorra

Ajaloolised linnakeskused on kultuuripärandina meie ühine vara, mis kannavad igale paigale ainuomast identiteeti. Eesti ehitusliku kultuuripärandi hulgas ongi lisaks üksikmälestistele riigi kaitse all 12 muinsuskaitseala, millest 11 asub linnade ajaloolistes keskustes: Tallinnas, Valgas, Tartus, Pärnus, Võrus, Paides, Viljandis, Kuressaares, Rakveres, Haapsalus ja Lihulas. Esimene muinsuskaitseala loodi 1966. aastal Tallinnas, 1973. aastal kehtestati kaitsealad väiksemate linnade ajaloolistes keskustes, sh Rakveres. 2019. aastal kehtima hakanud muinsuskaitseaduse tuules on muinsuskaitseamet ette võtnud uute kaitsekordade koostamise kõikelele muinsuskaitsealadele.

Rakvere – linn ristteel

Rakvere linn on tekkinud peamiselt muinas- ning keskaegsete liiklusteede ristumispunkti, teid kasutati nii sõjaliseks kui ka kaubanduslikuks otstarbeks. Muinasaegset kultuurikihti on leitud nii teatri-mäelt kui ka Pika tänava algusest, samuti ulatuvad Rakvere linnuse varasemad kihid muinasaega. Rakvere vanalinna peamise tänava, Pika tänava põhja-lõunasuunaline kuju tuleneb looduslikust vallaseljakust. Koos Vallimäel asuvate linnuse varemete ning vanalinna kohal kõrguva kirikutorniga vormib linnaruumis jõuliselt esile kerkiv piklik mäeseljandik linnale sellele ainuomase silueti, mis on ühtlasi Rakvere üks olulisemaid visuaalseid tunnuseid.

Kuigi keskaegse Rakvere kohta on üpris vähe teada, ei olnud see suuruse ja tiheduse poolest ilmselt võrreldav tolle aja suuremate linnadega. Siiski oli kaupmeeste ja käsitöölise asula keskaja alguses niivõrd elujõuline, et 1302. aastal sai Rakvere linnaõigused. See on sündmus, mida tähistatakse suurelt ning väärkalt igal aastal.

Rakvere linna tänavate kohta leidub esimesi andmeid alles 1683. aastast, mil Rootsi maamõõtja ja fortifikatsioonileitnant Samuel Waxelberg joonistas teiste linnuste hulgas üles ka Rakvere linnuse ning sinna juurde kuuluva tänavavõrgu.

Keisrinna Katariina II 1783. aasta haldusreformi tulemusena sai Rakvere kreisilinnaga staatuse ning muutus lühikese aja jooksul üheks ulatuslikumalt laienevaks väikelinnaks. Üsna pea valmis mitu kreisilinnale vajalikku hoonet: kohtumaja (Tallinna tn 7), kreiskooli hoone (Pikk tn 40) jt, mis esinduslike kivihoonetena endiselt silma paistavad. Selleks ajaks oli Pika tänava äär täitunud majade tiheda riviga, mis on Rakvere vanalinna iseloomulik tänaseni. Valdava osa hoonetest olid ühekorruse-

lised kõrge poolkelpkatusega puit- hooned, mis asetsesid pika küljega tänava poole. Suur osa neist hoonetest on tänaseni rohkem või vähem ümber ehitatud kujul alles.

Peale Tallinna–Peterburi raudtee ning kohaliku raudteejaama avamist 1870. aastal suundus linna ehitus- ning äritegevus Pikast tänavast ida poole ja endine õitsev linnasüda tardus 19. sajandisse. Pikk tänav oli selleks ajaks juba tihedalt hoonestatud ning 20. sajandi esimesel poolel ehitati juurde vaid mõned üksikud päris uued hooned. Pikk tänav sai valmis.

Kaitsekord kui kokkulepetekogum

Muinsuskaitsealade eesmärk on kohaliku ehituspärandi ja traditsioonide säilitamine ja jätkamine. Ühtmoodi väärtuslikeks peetakse nii ehitiste detaile, materjale ja mastaape kui ka nende paiknemist maastikul või kinnistul. Muinsuskaitsealade maapind sisaldab enamasti olulist arheoloogilist informatsiooni. Lisaks ajaloolisele tänavaruumile ja fassaadidekoorile on muinsuskaitsealadel sageli väga väärtusliku interjööri hooned. Muinsuskaitsealad ümbritsevad kaitsevööndid, mille eesmärgiks on vältida järskude ehituslike kontrastide tekkimist alade piiridel ning tagada oluliste vaadete säilimine.

Praeguseks on muutunud õigusruum ja ühiskonna ootused, vana on värsket pilku ja senisest praktikast enam kohaliku kogukonda kaasavate põhimõtete väljatöötamist. Kaitsepõhimõtted peavad aitama iga üksiku muinsuskaitseala eripära senisest paremini defineerida ja esile tuua ning pärandi potentsiaali kogukonna arengus maksimaalselt ära kasutada.

Rakvere vanalinna muinsuskaitseala kaitsekorra koostamiseks on loodud töögrupp, kuhu kuuluvad lisaks muinsuskaitseametile Rakvere linnavalitsuse esindajad ja kohaliku pärandit hästi tundvad valdkonna eksperdid.

Varasemast muinsuskaitseala põhimäärusest hakkab kaitsekord erinema suurema paindlikkuse poolest. Kaitsekorraga jagatakse hooned väärtuskategooriatesse ning vastavalt nendele kehtestatakse kaitse tagamiseks vajalikud nõuded ja tingimused, samuti loa- ja säilitamiskohustust puudutavad leevendused. Lihtsamalt öeldes tähendab see, et madalama väärtuskategooria hoonete puhul on tööde tegemiseks edaspidi vaja senisest vähem kooskõlastamist ja bürokraatiat.

A, B ja C

Koostatava kaitsekorraga jagatakse muinsuskaitseala hooned kolme kategooriasse, millele kehtivad tööde tegemisel erinevad nõuded. A-kategooria saavad sellised ajaloolised hooned, mille puhul on

autentsena säilinud välisilme ning teadaolevalt on alles ka ajaloolisi interjööre. Nende puhul jääb kehtima senine kord, kus ehitus- ja restaureerimistöödeks nii välis- kui ka siseruumides on vaja muinsuskaitseameti kooskõlastust.

B-kategooria hooned on need, mis on kas algupärase välisilme või ajaloolise hoone heatasemelise rekonstruktsioon, samuti arhitektuurilisel kõrgetasemelised uusehitised. Selliste hoonete puhul muudetakse regulatsioon senisest oluliselt leebemaks, sh pole siseruumides muudatuste tegemiseks edaspidi enam muinsuskaitseameti luba vaja.

C-kategooriasse kuuluvaks loetakse uusehitised, lihtsamad abihooned, mille säilitamine praegusel kujul ei ole muinsuskaitseala eesmärk. Nende hoonete puhul saab leevendusena loobuda projektide menetlemisel ja ehitustööde kooskõlastamisel muinsuskaitseameti loakohustusest. Lisaks hoonetele võivad muinsuskaitsealale olla iseloomulikud ja seeläbi ka väärtuslikud kõikvõimalikud muud elemendid: krundijaotus, piireraiad või -müürid, haljastus jms.

Hoonete kaitsekategooriatesse jaotuse aluseks on muinsuskaitsealal asuvate hoonete inventeerimine, mis Rakveres toimus 2022. aasta juunis.

Hoonete kaitsekategooriatesse jaotuse aluseks on muinsuskaitsealal asuvate hoonete inventeerimine, mis Rakveres toimus 2022. aasta juunis. Kaitsekorra koostamiseks vaadatakse üle ka muinsuskaitseala piirid, haljastus, samuti olulised vaated muinsuskaitsealale ja märgilistele objektidele selle piires.

Ootame kogukonna arvamusi

Kaitsekorra koostamiseks käib koostöö kohaliku kogukonnaga. Arutletakse kohalike väärtuste, ala piiride jm kohaspetsiifiliste küsimuste üle. Kohtumine Rakvere inimestega toimub täna kell 17 Rakvere kultuurikeskuses.

Töörühma ja kogukonnaliikmetega kohtumiste tulemusel valmib muinsuskaitseala kaitsekorra eelnõu, milles sõnastatakse muinsuskaitseala väärtused ja põhimõtted. Nende säilitamiseks ja hoidmiseks kehtestatakse kaitsekorras juhised ja nõuded. Pärast muinsuskaitseala kaitsekorra eelnõu koostamist see avalikustatakse, selle kohta saab esitada arvamusi ja vastuväiteid, mis räägitakse läbi avaliku arutelu käigus. Lõpliku kaitsekorra kinnitab Eesti riigi valitsus.